

Påfyll til norgeshistorien

109341
17.11.14
1996
(5.11.14)

bok

**Egil Christophersen:
OKKUPASJONSÅR I
STJØRDALSBYGDENE
1940-45**

**Utvalget for okkupa-
sjonshistorie i Stjørdals-
bygdene**

I 1940 spilte trønderne ingen
glorøs rolle

«Hadd det itj vorre for trøn-
deran hadd norgeshistoria
vorte berre perman!» Uttal-
elsen stammer fra Jon Leir-
fall. Nå har norgeshistorien
fått ytterligere trøndersk
påfyll. De to mursteinene
om krigen og Stjørdalsbyg-
dene – tilsammen nesten
850 sider – er riktignok lokal-
historie, men gjenspeiler
samtidig hverdagen i norske
by- og bygdesamfunn under
krigen.

Det er dagliglivet og en-
keltmennesker som er i fo-
kus, men Trøndelag og
Stjørdalsbygdene hadde en
viktig plass i storkrigen.
Med Værnes – og senere flere
tyskbyggede flyplasser, med
vei- og jernbaneforbindelse
til Sverige og med ypperlige
havner og skjulesteder for
de største krigsskip, var om-
rådet av primær interesse
både for tyskerne og de alli-
erte.

Under overfallet i 1940
spilte ikke trønderne noen
glorøs rolle. Den militære
ledelse med divisjonssjefen i
spissen sviktet. Hegra er et
hederlig unntak, men det er
patetisk å lese hvordan
norske entreprenører og ar-
beidere etter oppfordring
fra norske myndigheter
strømmet til Værnes for å
gjøre plassen brukbar for
tyskerne. Den gang var pa-
rolen å «holde hjulene i
gang», og utbedringen
skjedde i toppfart og med
topp lønninger. Resultatet
ble at norske soldater som
ennå var i kamp, ble angre-
pet av fly som kunne bruke
Værnes som hovedbase.

Men etterhvert kom trøn-
derne i siget, og de første
amatørmessige forsøkene

på motstand vokste frem.
Idrettsfolk, reserveoffiserer
og studenter fra NTH var
tidlig ute, mens bøndene of-
te tok seg svært god tid.
Igjen får vi et eksempel på
hvordan vår høyt besungne
bondekultur nok hadde vis-
se likhetspunkter med naz-
istenes vrøvl om Blut und
Boden. Motstanden måtte
til dels ta form av holdnings-
skapende arbeid, hvilket
medførte blottlegging av
den illegale virksomhet og
gjorde arbeidet lett for Hen-
ry Rinnan og hans folk.

Forfatteren tar oss med til
vakre odelsgårder og triviel-
le tettsteder. Vi treffer mot-
standsfolk så vel som NS-til-
hengere. Persongalleriet
kan til tider bli svært rikhol-
dig, og for den som ikke har
spesiell tilknytning til lands-
delen, kan reisen bli lovlig
lang. Bedre blir det i senere
kapitler der etterretnings-
tjenesten, jakten på «Tir-
pitz», forholdet til Sverige
og flyktningetrafikken kom-
mer i forgrunnen.

Murmansk-konvoiene,
overvåkingen av havneom-
rådene og frykten for inva-
sjon i Norge bringer igjen
flyene i fokus, men det styr-
ker ikke kreditten at forfat-
teren staver Messerschmitt,
Junkers og Focke-Wulf feil,
samtidig som han opererer
med en avdelingsbetegnelse
han kaller sveit. Etter kryss-
sjekking med lokalkjente
folk er jeg imidlertid blitt
forsikret om at beskrivelse-
ne av de lokale hendelser er
pålitelige. Det er naturligvis
viktig i et referanseverk som
dette.

Boken er rikt illustrert
med til dels nye bilder, og
forfatteren skal ha honnør
for rikholdige noter og kilde-
henvisninger foruten per-
son- og stedsnavnregister.
De spesialtegnede kartene
gjør også lesingen lettere.
Boken er naturlig nok først
og fremst skrevet for dem
som har tilknytning til Stjør-
dalsbygdene, men forfatte-
rens fortellerevne og fortel-
lerglede gjør bøkene inter-
essante også ut over denne
leserkrets.

WERNER CHRISTIE